

راهبردهای توسعه فضای سبز شهری سنندج با استفاده از مدل SWOT*

محمدآزاد احمدی^۱ (نویسنده مسئول)، جاهده تکیه خواه^۲، آزاده معارفی^۳

^۱ آموزشکده فنی و حرفه‌ای سما، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد سنندج، سنندج، ایران mo.azad.ahmadi@gmail.com

^۲ آموزشکده فنی و حرفه‌ای سما، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد سنندج، سنندج، ایران jahede2007@yahoo.com

^۳ آموزشکده فنی و حرفه‌ای سما، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد سنندج، سنندج، ایران a.maarefi@gmail.com

مقدمه

از آنجا که اهمیت فضای سبز شهری در حیات شهر و پایداری آن و تأثیرات فیزیکی، طبیعی و اجتماعی آن در سیستم شهری انکارناپذیر است، به همین علت کاربری فضای سبز در شهرها و سرانه آن یکی از مباحث مهم در برنامه‌ریزی و مدیریت شهری تلقی می‌شود. از موارد دیگری که بر اهمیت کاربری فضای سبز در شهرها می‌افزاید، موضوع چند کارکردی (طبیعی، زیباشناختی، اجتماعی و ...) بودن این کاربری است که پرداختن به این مساله را در حوزه شهری تبدیل به موضوعی مهم می‌کند. تفکر نظام‌مندی که امروزه در مفهوم توسعه پایدار به ویژه در عرصه کلان‌شهرها به وجود آمده، نقش و کارکرد فضای سبز و کیفیت آنها را بدون هرگونه مبالغه در یک مجموعه اکولوژیک ارزیابی می‌کند. به عبارت دیگر فضای سبز نیز جدا از توانایی‌های مشخص و سرشتی خود، محدودیت‌های رویشی، گسترشی و کاربردی خود را در ارتباط با عوامل بیوفیزیکی، اقتصادی و اجتماعی شهرها دارد و تنها در این چارچوب اثرات و توانمندی آن قابل ارزیابی مثبت است (مجنونیان، ۱۳۷۴: ۷). از دیدگاه برنامه‌ریزی و طراحی شهری، گسترش فضای سبز مفهومی وسیع‌تر از توسعه پوشش گیاهی و بهبود شرایط محیط طبیعی شهر دارد. منظور از توسعه فضای سبز در واقع نوعی ساماندهی و نظم بخشی به فضاهای پراکنده و متنوع سبز است. شبکه فضای سبز یا گذرگاه سبز شامل مجموعه‌ای از فضاهای سبز و باز درون شهری (پارک‌ها، میدان‌ها، بلوارها، مراکز فرهنگی و تفریحی و ...) و برون شهری (روستاها، باغها، مزارع، پارک‌های جنگلی، کوهپایه‌ها، رودخانه‌ها و ...) است که به صورتی نظام‌یافته به هم متصل می‌شوند. در نتیجه پیکر فشرده و سنگین شهر در بستر وسیعی از فضاهای طبیعی زنده و فضاهای پرجاذبه مجال تنفس، آلودگی، فراغت و تحرک دلخواه پیدا می‌کند و از این نظر شبکه فضای سبز یکی از محورهای اصلی الگوی کاربری زمین را در مقیاس شهر تشکیل می‌دهد که علاوه بر کارکرد زیست-محیطی دارای کارکردهای اجتماعی، فرهنگی، زیباشناختی نیز هست و در واقع نقش چند منظوره ایفا می‌کند. توجه به اهمیت فضای سبز به عنوان ریه شهر با بررسی وضعیت موجود فضای سبز و تحلیل شرایط حاصل از آن می‌توان کمبودها و تنگناهای موجود را بازشناخت و نسبت به ارائه راهکارهای معقول‌تر، براساس روش‌هایی واقعی‌تر و تبیین نظام برنامه‌ریزی فضای سبز شهری اقدام نمود.

چکیده

شهر سنندج به عنوان مرکز استان کردستان از جایگاهی ویژه در سطح استان برخوردار بوده و رشد و توسعه کالبدی آن در سال‌های اخیر چشمگیر بوده است. اما سیر رشد جمعیتی شهر سریع‌تر از سیر توسعه هماهنگ و پایدار آن روی داده است و ماحصل این اتفاق ازدیاد حاشیه‌نشینی، ازدحام و تراکم جمعیت، مشکلات ترافیک شهری و خصوصاً معضلات زیست محیطی می‌باشد. یکی از مولفه‌هایی که می‌تواند تعادل را به وضعیت توسعه شهری بازگرداند توسعه پارک‌ها و فضاهای سبز شهری می‌باشد که یکی از اصلی‌ترین فاکتورهای توسعه پایدار به شمار می‌رود. از این رهگذر این مقاله بر آن است تا ابتدا به بررسی وضع موجود پارک‌ها و فضای سبز شهر سنندج پرداخته و به مقایسه آن با استانداردهای موجود بپردازد، سپس با تجزیه و تحلیل اطلاعات گردآوری شده و مقایسه آن با وضعیت مطلوب و ایده‌آل به تبیین تهدیدها و فرصت‌های عمده و راهکارهای پیشنهادی با استفاده از مدل SWOT جهت توسعه پارک‌ها و فضاهای سبز بپردازد. نتایج این تحقیق نشان داد که پتانسیل‌های فضای سبز موجود در این منطقه یک فرصت بسیار مناسب بوده و شرایط بیرونی هم برای استفاده از این فرصت‌ها فراهم می‌باشد. نمره نهایی محاسبه شده در مدل راهبردی نشان می‌دهد که قوت‌ها و ضعف‌های مشخص شده برابر با ۳،۴ بوده و برای فرصت‌ها و تهدیدها برابر با ۲،۶ می‌باشد. بنابراین از دیدگاه شهروندان شهر سنندج به لحاظ بسترها و توانمندی‌های درونی توسعه فضای سبز قوی‌تر از فرصت‌های بیرونی است که این امر در جهت‌گیری توسعه فضای سبز از دیدگاه شهروندان به سمت راهبرد تهاجمی میل می‌کند.

واژه‌های کلیدی

توسعه پایدار، فضاهای سبز شهری و پارک‌ها، برنامه‌ریزی و راهبردها، SWOT، شهر سنندج

* این مقاله مستخرج از طرح پژوهشی با عنوان "تبیین راههای توسعه پارک‌ها و فضاهای سبز شهر سنندج گامی در راستای توسعه پایدار شهری" تحت حمایت آموزشکده فنی و حرفه‌ای سما واحد سنندج می‌باشد.